

Tomaž Smonkar

INTERVJU

Intervjuvala Ana Kladnik / november 2002

TOMAŽ SMONKAR JE BIL PREDSEDNIK ŠŠK-ja v ŠTUDIJSKIH LETIH 1980/81 IN 1981/82. DANES JE ZDRAVNIK, SPECIALIST INTERNE MEDICINE, ZAPOSLEN NA PLJUČNEM ODDELKU V BOLNIŠNICI TOPOLŠICA.

BOJKOTIRALI SMO OTVORITEV TITOVEGA SPOMENIKA IN RAJE DELALI RIT

STE SE V VAŠEM ČASU SREČEVALI S PROBLEMOM (NE)AKTIVNOSTI ČLANOV?

Problem je bila naša stalna slaba vest, da smo premalo aktivni, čeprav mislim, da mora biti v študentskih časih glavna aktivnost študij, po študiju pa družabnost in če iz te družabnosti nastane v okviru ŠŠK-ja kaj koristnega, je to toliko bolje, ni pa nujno.

NA ZAČETKU OSEMDESETIH JE BIL GLAVNI DOGODEK ŠŠK-JA AKADEMSKI PLES.

Akademski ples je bil nekako osrednji dogodek, enostavno je moral biti, bil je glavni vir financiranja. Moralo je biti tudi enotedensko smučanje za najbolj zaslužne, morala so biti taborjenja v Ribnem, morala je biti skupščina, ki se je nadaljevala v žur, morali so biti sestanki v Ljubljani in v Mariboru, ki so se prav tako nadaljevali v žur.

KJE JE BIL AKADEMSKI PLES?

Mislim, da je bil akademski ples leta 1981 v Družbeni prehrani, kjer je sedaj Vis-a-Vi, 1982 v Nami, 1983 pa znova v Družbeni prehrani. Prej so bili akademski plesi v Družbeni prehrani, mislim da leta 1978 in 1979, še prej tudi v Nami in hotelu Paka, kasneje pa so bili v Topolšici.

V mojem času na akademskem plesu ni bilo klasičnega brucovanja – napravili smo nekakšno mešanico aktualnega dogajanja in brucovanja – carstvo ni bilo čisto klasično – vedno smo nekako improvizirali.

Program pa je vedno zajemal aktualna dogajanja v dolini.

Na akademski ples so prišli v glavnem najpomembnejši možje iz občine.

V času mojega mandata smo imeli tudi ples za dedka Mraza v hotelu Kajuh v Šoštanju.

STE V VELENJU ŽE IMELI SVOJ PROSTOR?

V Velenju smo imeli na takratni Delavski univerzi, nasproti Delavskega kluba, majhen prostor, ki smo mu rekli pisarna ŠŠK-ja, velikosti približno 8m₂.

KAKO STE TA PROSTOR DOBILI?

To bi morali vprašati predsednike pred mano. Mislim pa, da je ta prostor dobil ŠŠK v zgodnjih sedemdesetih letih in da je za to najbolj zaslužen gospod Groznik, takratni direktor Delavske univerze Velenje. Poleg pisarne ŠŠK-ja je bil malo večji prostor, nekakšen razred v velikosti približno 50m₂, v lasti Zveze šoferjev in avtomehanikov. Ta prostor smo si včasih izposodili. Nekaj let za mojim predsednikovanjem je ŠŠK ta prostor izgubil. Okrog leta 1990 pa je Martinškova generacija uredila Plac ŠŠK-ja v kulturnem domu.

V MARIBORU PA JE ŠŠK IMEL SVOJE PROSTORE.

Mislim, da so imeli Mariborčani svoje prostore malo kasneje, okrog leta 1985.

VSESKOZI STE SE BORILI ZA MLADINSKI CENTER.

To je bila vseskozi rdeča nit. Hoteli smo tudi prostor v Ljubljani, v študentskem naselju. Tak prostor so imeli Koroški študentski klub, Klub mariborskih študentov, Istrski študentski klub in mislim da tudi Klub ilirskih študentov. Ti štirje pokrajinski klubi so bili, poleg ŠŠK-ja, takrat najbolj aktivni. Rad bi poudaril, da je bil nekakšen prostor, ki smo ga imeli študentska in dijaška populacija za svojega, Delavski klub. Tam smo se zbirali ob petkih in sobotah, se dogovarjali, tu smo imeli tudi oglasno desko. To je bila nekakšna vitrina, v kateri so se enotedensko objavljale najpomembnejše informacije za študente. Bila je zelo brana. Na njej so bile velikokrat razstavljene fotografije, posnete pri različnih akcijah ŠŠK-ja. Oglasna deska je bila med Velenjčani precej brana, večkrat pa smo bili grajani zaradi domnevno nepriemerne vsebine tekstov ali neprimernih fotografij.

INFORMIRANJE?

V Naš čas smo večkrat napisali kakšen članek. Glavni članek pa je bil v Delu za akademski ples. Nekajkrat na leto smo imeli tudi oddajo na Radiu Velenje. Redne oddaje so bile nato šele konec osemdesetih let.

RIT?

V Zavodnjah je nastajala Rit na Vrbičevem vikendu eno leto pred mojim mandatom, to je bilo mislim da leta 1980. Naslednje leto smo bili na kmečkem turizmu v Belih vodah, leta 1982 pa smo delali Rit v pisarni ŠŠK-ja in v razredu zraven ter seveda v Delavskem klubu, ki je bil v neposredni bližini.

Urednik Riti ni bil določen – dobili smo se in pisali.

Ravno takrat, ko smo delali Rit v pisarni ŠŠK-ja in v Delavskem klubu je bila proslava ob otvoritvi Titovega spomenika, mi pa smo proslavo bojkotirali in raje delali Rit.

RITKE?

Rit je morala biti. Ritka pa je v mojih dveh mandatih izšla samo ena. Komisija za informiranje je imela v bistvu največ dela – informacijska tehnologija takrat še ni bila tako razvita. Obveščali smo se preko plakatov, telefonov. Plakate je bilo potrebno raznositi po vseh faksih, študentskih domovih, po avtobusnih postajah, v Delavskem klubu smo imeli oglasno desko.

Aktiv ZK je pripravil celodnevni seminar o begu možganov iz Velenja, enkrat smo imeli seminar o kadrovske politiki. Mislim, da je aktiv Zveze komunistov deloval tam do leta 1983, potem pa je zamrl.

Spomnim se, da so poklicali predsednike pokrajinskih študentskih klubov na univerzitetno konferenco Zveze komunistov v Ljubljano. Prišlo nas je 5 ali 6. Zelo čudno smo se počutili. Rekli so nam, da se med študentarijo pojavljajo razni idejni odkloni, anarhistična meščanska desnica, punk itd.

KAKŠNA JE BILA ORGANIZIRANOST ŠŠK-JA?

Sprejeli smo statut, v katerem je bila predpisana organiziranost ŠŠK-ja. Imeli smo predsednika, tajnika, blagajnika, 2 nadzornika, komisije za šport, kulturo, informiranje, za odnose z združenim delom, v okviru ŠŠK-ja smo imeli tudi aktiv Zveze komunistov, v katerem naj bi se določala kadrovska politika in preko katerega naj bi se vršila idejno-politična vzgoja. V okviru komisije za odnose z združenim delom so se ustanovljali aktivni štipendistov, pogovarjali smo se o štipendijah. Kulturna komisija je pripravljala kulturne večere v knjižnici, ponavadi dvakrat letno. V okviru kulturne komisije smo obiskovali tudi razne gledališke predstave in koncerte v Ljubljani ali Mariboru. Športna komisija je organizirala sobotno rekreacijo na CSŠ, drsanje v Ljubljani, športna srečanja z drugimi pokrajinskimi klubi ipd.

KAKO SO POTEKALE VOLITVE ZA NOVEGA PREDSEDNIKA?

Kandidatna lista se je morala sestaviti na aktivu ZK, ponavadi septembra. Volitve pa so bile potem na skupščini v začetku oktobra.

Skupščina ŠŠK-ja je bila ponavadi oktobra, novembra so bili ponavadi prvi sestanki v Ljubljani in Mariboru, potem še en sestanek decembra, čez leto je bilo 4–5 večjih sestankov. Na vsakem sestanku je bilo 50–70 ljudi. Na sestanku je predsednik vedno poročal o delu in načrtih za prihodnost. Tudi predsedniki komisij so poročali. Po sestanku je bila vsesplošna zabava z glasbo, največkrat do ranih jutranjih ur.

Glavna aktivnost ŠŠK-ja je bila nekako do februarja, ko je bil akademski ples. V začetku marca smo ponavadi odšli na smučanje. Glede na dotedanjo aktivnost smo udeležence smučanja razdelili na tri skupine: prva skupina je imela smučanje zastonj, druga je plačala tretjino, tretja pa dve tretjini cene smučanja. Konec vsakega študijskega leta smo imeli še bicikl relj. Peljali smo se do Mozirja. Poleti smo šli v Ribno.

Glavni vir zaslužka je bil akademski ples, tu smo prodajali pijačo in tako pridobili denar. Veliko denarja je prišlo tudi

od glavnega sponzorja za akademski ples in od ostalih sponzorjev, ki jih je bilo včasih tudi preko petdeset.

A JE ŠLO ENO LETO NA FAKSU RAKOM ŽVIŽGAT?

Jaz sem prvo leto predsednikovanja letnik izdelal (3. letnik medicine). Naslednje leto pa nisem napravil vseh izpitov za prehod iz 4. v 5. letnik. A ŠŠK ni bil edini krivec. Hotel sem si vzeti nekaj časa zase.

ALI STE RAZMIŠLJALI ZAKAJ SE ZDRUŽUJETE – ALI JE ŠŠK LE ENA OD MOŽNOSTI ZDRUŽEVANJA ŠTUDENTOV – ZAČETKI ŠŠK-JA TEMELJIJO NA ZDRUŽEVANJU ŠALEČANOV V LJUBLJANI, PRIPRAVAH NA AP, BRUCOVANJE ... ALI STE VIDELI VLOGO V NEKI VEČJI DRUŽBENOKRITIČNI AKTIVNOSTI?

Časi so bili drugačni kot danes. Politični vrhovi so zavirali organiziranost študentske populacije, ker so se bali drugačnih idej od njihovih. Kadrovska politika študentskega kluba se je morala formalno izvajati v aktivu Zveze komunistov. Občinski komite bi lahko blokiral izvolitev neprimernih študentov v vodstvo študentskega kluba. V mojih časih so spone že popuščale, občinski komite ZK nam ni postavljaj posebnih ovir.

KAJ PA Z ZSMS?

Mi smo bili formalno osnovna organizacija ZSMS, vendar smo se vseskozi trudili, da bi tudi formalno dobil ŠŠK večji pomen kot osnovna organizacija ZSMS (v občini Velenje je bilo več kot 50 osnovnih organizacij (OO) ZSMS in to v Krajevnih skupnostih, Delovnih organizacijah in na šolah).

SZDL?

Nismo imeli posebnih stikov. V družbenopolitičnem zboru skupščine občine pa smo imeli enega delegata. Eno leto sem bil predstavnik jaz. Mislim, da je bilo v družbenopolitičnem zboru občine 25 predstavnikov; od tega 5 predstavnikov mladine, 5 predstavnikov SZDL, 5 predstavnikov sindikatov, 5 predstavnikov ZK in 5 predstavnikov Zveze borcev. Jaz sem bil eden izmed predstavnikov ZSMS.

USTANAVLJALI STE TUDI AKTIV ŠTIPENDISTOV.

Aktivi štipendistov so se takrat ustanavljali v okviru Komisije za odnose z združenim delom. Povezovali smo se direktno s firmami. V času mojega mandata smo ustanovili

aktiv štipendistov na Rudniku, v Gorenju, na Vegradu in v Zdravstvenem domu. Mislim, da so bili ti aktivni štipendistov še kar posrečena oblika organiziranosti. Bil je obojestranski interes. Študente je zanimalo, kje naj bi po koncu študija delali, interes firme pa je bil, kakšen kader bodo dobili, čeprav so marsikje razpisovali štipendije le zato, da bi zadoštili zakonskim normativom. Vsaka firma je namreč morala razpisati določeno število kadrovskih štipendij. V tistih časih so bile Titove štipendije, ki so bile precej visoke. Za doelitev Titove štipendije si moral imeti precej dober učni uspeh in biti družbenopolitično aktiven

Z REBERNIKOVO GENERACIJO SE JE NAREDIL PREOBRAT.

Saj so vedno vzponi in padci. Ocenjujem, da je bilo stanje v mojih dveh mandatih nekakšna povprečna aktivnost. Višek aktivnosti je bil v letih 1977, 1978, dno pa 1985, 1986. Nato spet bliskovit vzpon konec osemdesetih, začetek devetdesetih let z Martinškovo generacijo.

V mojih časih nas je bilo približno 10 zelo aktivnih, približno 30 študentov precej aktivnih, občasno aktivnih je bilo 50–70 študentov, približno 200 študentov pa se je tu in tam udeležilo kakšne prireditve ŠŠK-ja.

STE SODELOVALI Z DRUGIMI KLUBI?

S Korošci smo se venomer nekaj dogovarjali, pa ni šlo. Predvsem smo se dogovarjali o skupnih avtobusnih prevozihi, a nam ni uspelo. Nekajkrat smo se dobili, a se je vse izrodilo v žur. Oni so bili zelo lokalpatriotsko nastrojeni, nas pa so imeli za nekakšne Bosance.

KAKŠNE SO BILE ŠE DRUGE DEJAVNOSTI V VELENJU ZA TISTE, KI NISO BILI DEJAVNI V ŠŠK-JU?

Z maturanti Gimnazije in CSS smo formalni stik navezali na informativnem dnevu, to je bilo ponavadi maja. Tam smo jim razložili delovanje ŠŠK-ja, vsak pa je povedal vtise s svojega faksa. Na informativnem dnevu nas je bilo več kot 30 šškjevcev, iz vsakega faksa vsaj en predstavnik. Takrat smo navezali prve stike z bodočimi študenti, mislim pa, da smo izgubili tiste, ki niso hodili v srednjo šolo v Velenju.

KAKŠNI SO BILI ODMEVI JAVNOSTI?

Zaradi vsebine Riti so se Velenjčani večkrat zgražali, zgražali so se tudi nad našimi skupščinami ŠŠK-ja. Skupščine ŠŠK-ja nalašč nismo hoteli formalno dobro pripraviti, nismo hoteli prikriti realnega stanja. Poročali pa so, kako so lepo pripravili skupščino v neki mladinski organizaciji, v nekem TOZDU – z dolgimi govori in leporečjem. Od študentov bi pričakovali kaj lepšega, a tega ne znajo, od bodočih intelektualcev pa bi se pričakovalo, da znajo pripraviti vsaj skupščino. Na nek način smo bili občinskim strukturam trn v peti. Očitali so nam, da se gremo nek elitizem ipd.

STRAH, APATIČNOST?

Strah nas ni bilo, čutili pa smo brezperspektivnost, mrtvilo je bilo vsepovsod, poglobljala se je ekonomska kriza, standard se je zniževal, začeli so se mednacionalni konflikti. Motilo nas je lažno prikazovanje realnosti, olepševanje dejanskega stanja v družbi, zavedali smo se zablod marksizma.

Bili smo nekako razočarani nad družbo in tudi nad samim sabo. Zavedali smo se, kako smo bili indoktrinirani pri petnajstih, šestnajstih letih in imeli slabo vest, ker se takrat tega nismo zavedali. V srednji šoli, ko bi morali biti najbolj uporniški, so nas najbolj slepili, mi pa tega takrat nismo opazili. Nismo imeli pravih informacij. Prave informacije pa je bilo takrat v Velenju težko dobiti. Velenje je bilo primer tipičnega socialističnega mesta, ki je bilo vsem ostalim v takratni Jugoslaviji za vzor. V Velenje so takrat prihajali državniki iz celega sveta. Ljubljana pa je bila bolj na prepihu in intelektualno bolj odprta. Na Velenje smo gledali iz čisto druge perspektive. Konec osemdesetih let so se potem tudi mediji v Velenju že odpirali. V času mojega predsednikovanja tudi nismo dali toliko na formalne oblike organiziranja kot prej.

Na naše žure je prihajalo tudi zelo veliko neštudentov različnih starosti, stanu in poklicev. Skupno jim je bilo to, da so bili nekakšni naši simpatizerji. Na naše žure je bilo zelo privlačno priti, o njih se je ponavadi še dolgo govorilo.

SE JE VAŠA GENERACIJA VRAČALA V VELENJE?

Le delno.

V mojih časih, v začetku osemdesetih, je bilo Velenje v primerjavi z Ljubljano res zelo zaplankano in zaradi tega je marsikdo hotel ostati v Ljubljani. Nato pa se je tudi ta prostor začel odpirati.

V začetku osemdesetih je bilo v Ljubljani zelo zanimivo. Začelo se je ekološko in mirovno gibanje, punk, odprl se je K4, aktualna je bila Nova revija. Zdelo se mi je, da sem v Ljubljani prav zadihal, v Velenju pa je bila nekakšna blokada in še vedno čas enoumja, vsaj formalno.

V moji generaciji smo bili najbolj aktivni: Milan Cvikel, Darja Bahor, Igor Plazl, Vojteh Miklavčič, Mitja Ribarič, Toni Lipuš, Miroslav Pergovnik, Irena Hohkraut, Jože Napotnik, Mojca Bec, Marjan Skornišek, Saša Piano ...

Utrinek z akademskega plesa januarja 1982 v Nami.

Nekaj utrinkov s študentske skupščine

Na redno letno skupščino so se prejšnji teden sešli študentje Šaleškega študentskega kluba. Čeprav je bilo va-

bilo skopo, pa je bil cilj ven-

tudi ne more biti tista »šiba božja«, ki bo izprašila vse dosedanje nedelavne slabosti. Takšen klub je lahko le v pomoč za boljše in lažje delo mladinski organizaciji, ne